

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Vikberg,
 Härad: Uppvidinge, m. f. Adress: Furåkra Kröksmåla.
 Socken: Ålgårsk, m. f. Berättat av: Lantbr. Frank Larsson, m. f.
 Uppteckningsår: 1940. Född år 1892 i Ålgårsk socken.

Uppteckningen berör "Veckoräkningen"
 jämte vissa bemärkselmeddelingar m. m.

Vol: 1.

Sid: 1. — 14.

OBS! I denna Vol: Sellsager förutser min
Fader även mormor-min och Farbror Nils.

1.)

ACC. NR. M. 6959:1.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Veckoräkningen är ett gammalt problem på våra orter; men nu är det blott en och annan gamling, som talar däram, fastän vid förfrågningar, osammanhängande beräknade lämpa att den antingen inte visst rätta sammanhanget eller också glämt bort det. Vad som nedan upptecknas är faktiskt byggt på fädernas uttåg. Det är nödvändigt hava i minnet sådana fädernas uttåg, som praktiserat "veckoräkningen" och därhörande bemärkelser enligt väldigt fädernetra. En sådan länks: var min fader Erik Jansson född 1822 i Ålgårdssocken, han var bonde i min födelseby Krokshult i 38 år i Ålgårdssocken och en riklig jordbrukare

ACC. NR. M. 6959

2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.) *Småland
Uppvidinge m.fl. län
Hjälmt m.fl. län 1840*
av gamla stammens. Ynnan jag bör
jar skriva om den exakta veckoräkning-
en, så skall jag uppteckna en del be-
märkelsedagar. "Den 9de mars hette i gam-
la almanackan "40 martyrer" fräs det den
natten, så skulle det frysa i 40. nätter.
9de dag jul hette "Gobbadan" sådant
vädret då var kom det att förbli i
9. veckor." "Om det blev blidväder i Febru-
ari så bäckarna renna, då stanna-
de dam vid samma tid i mars." s. v. s. att
det fräs och blev kallt. "Så lång takisen
var Fastlagsröndag, så långt "Jo" (Lin)
till den kammare kammaren." "Regn den
1ste februari bidar för dåligt bärgnings-
väder till kammaren." "Droppar det från
kyrkotaken tyndelsröndag, så är
lävet sprunget (utgången) vid Valborgsmäs-

3.)

ACC. NR. M. 6959 : 3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sopid." "I Fastan borde man undvika salt mat och surmat dricka, man äta söt mat och dricka färskt dricka, så undvek man värpratthet." — "Frys det i fastan Vårfru-matt blir det klen hävärk." "Saggar det i mars, så blir den kammande sommaren våt." "På S:t Bengts dag = (21. mars) våt, så blir våren våt, men är den kall och blåsigt, blir våren torr." "Klart väder Påsksöndag bidar för gott kornår." "Vät Långfredag bidar för klen häär." "Om solen klart skiner klart påskdan så länge att ryttaren hinna lägga sadeln på hästen, så blir det gott bärningsväder den kammande kammden." "Mars med ritt skägglökar barn nham vägg, april med sin liva häär in dam i gruba." "Mars skägget" är ryttaren

istapparna, som framkallats då roten
"dagmejat" = (smältat) snön, "April = lura" ä-
tyftar den myfalletna aprilsmän. — Vidare
skola vi märka de gamlas uttåg. "Varm
& torr väderlek under första och andra tred-
jedelen av april, bädar för kall & ruskigt
väder sist tredje delen." "Om April blåser
i sitt horn, få stor skörd av korn." "Mars
torr, april våt och maj kall fyller ban-
dens lador all. ty torr april är ej vad
banden vill." "Aprilsnå är så god, som få-
ragö." "På en våt april följer en torr juni."
"Mått männken i april skallar frukt blans-
sen." "Om 'hornbaggen' (Fordyveln) har löst
under kakau i april, så bör man skrat
ärja i jorden." "Lägges gradorna kam-
men på djupst vatten blir det en torr kam-
mar, men lägger dam kammnen på grunt

5.)

ACC. NR. M. 6959:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vatten blir det en (torr) sommare." Obs! Skjut
 tillförlitligt märke. Obs! Vi märka nog att
 datummen avser gamla almanackor! - Fi-
 lurkingsdåen (24. april) har betydelse så fä-
 vida, att det Ne, som kommer efter för-
 sta sommarnyct kallas "Kräknedåen."
 "Faller regn i "Kräknedåen", så växer det
 mycket ogräs sedan." "Kall Markusdag
 (den 25te april) gör "Ludde nätter" kalla. "Lud-
 de nätter" äro 7. till antalet. Första maj (Fi-
 lippusdåen) inberäknas med sin natt.
 Alltså 3. nätter före första maj, Filippus-
 natten och 3. nätter efter första maj bil-
 da tillsammans "Ludde nätter." Bra dam frost-
 ga, så är det ett gott tecken. By då und-
 går man frost i "Färnnätterna", som
 och äro 7. Obs! 3. ^{nätter} Lyngn före midsommars,
 midsommarnatten och följande 3. nätter

Hyll. fästning!
a. 3.

6.)

ACC. N:R. M. 6959 : 6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

efter blir g. och hejade "järnnätterna". Obs! Vete-
ken av "Ludde mätter", som ej frostade, så
kam motsvarande "jærnnatte all frostade."
Vad midsummarfrosten betydde för t.ex.
de späda rågäxten, det förstå vi utau
vidare. Lika fruktad; som frost i "jærn-
nätterna" var av våra Lantbrukare, lika
Fruktad var och "Messommars-torke",
ty håda dessa bringade missväxt, mer
eller mindre. På våra orter rådde ett
gammalt folkuttryck så lydande: "Ja
lantman för messommar bed. Gud
av regn, efteråt kanner det din
bän flörkan." Vidare hette det "Ger &
ric ax, så ger Olav kaka." I. v. r. att
var rågen i ax den 18de maj, så var
den magan all skörda Oloudagen
den 29de juli. Likaså hette det vad

höstlättern bekräftar att till "Bryn-Olle" skulle
de gräset vara slätt, ty den 16. augusti,
som bär namnet "Brynolf" = (Bryn-Olle) då
kastade sändpåren i gräset, så det blev
hådslätt." Den 29. augusti heter i almanack
den gamla, Joh. Sjö. k.k. = (Läs Johannes
döparens "kalshuggning!") Sen, som den
färdige skog växte ej felningar upp på röt-
terna vid det fälda trädet." o.s.v. —

Obs! Många flera bemärkelsetagar kunde
i samband härmed räknas upp ef-
ter fädernas utslagor, men jag måste
nu återgå till "Veckoräkningen". Obs! När
sen till den 6te april hette "gamla tårpu-
natten". Klartan 12. den natten började
"13de vecke och sen räknades avigt k.o.m.
"Öne vecke", och när "Öne vecke var slätt, så
skulle "Gamla messammar pirats" Om jag
Hört rätt.

8.)

ACC. N:R. M. 6959:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Obs! Själva körandet, gädslandet och
våråddan upptecknar jag inget om i
samband härmed; ty det bör väl bli
en frågelista för sig. - Obs! Frös det
"gamla vårfrunatten" (Natten till den 6te
april) så ansågs det som ett då-
ligt tecken. Så var att befara en ha-
når; och det vackra majregnet ute-
blev till stort men för vältlighe-
ten. I 13de vecke, så rörde vi inget vid
jorden hos oss, ty vanligen var tjäla
ej helt ur jorden; men mer än "Plätt-
landet" (i närheten av Kalmar) där
kunde man något börja ära på
högt belägna åkrar. - 12te vecke
börjar kl. 12. på natten till den 13^{de}
april. I den veckan kunde vi samtliga
vårar något börja ära åkerjorden på

2.)

ACC. N:R. M. 6959:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

högt belägna plattor. — 11te vecke började kl. 12. natten till den 20de april. I den veckan började fäderna med allvar ära jorden för i tionde vecke skulle vårrågen sås, såvitt möjligt var och jorden beredas för häresädd. — 10de vecke började kl. 12. natten till den 27de april. Gam sagts i den veckan "Möste vårrågen i jora." I Kalmartrakten var då k. b. m. hären sädd i slutet av 10de vecke. 9de vecke började kl. 12. till den 4de maj. Senna vecka hette "Gökaveckan", då låt göken, som först höra sig för våren. "Göl göken på bar kvist, då var hårdär att vänta," sade de gamle fäderna. Man sag tyder av från vilket väderstreck man första gången fick höra göken på våren.

"Västre gök var bäste gök." "Östre gök är krös-
te gök." "Östre gök är torre gök." "Norre gök
är döde gök." Så har fädelerna berättat
för mig, då jag var pojke. 4de vecke
så måste vi så havren. — 8de vecke bör-
jade kl. 12. natten till den 11te Maj. Sen elv-
te maj var bemärkelsedag så till-
vida att den då var förste vallare
då för våren; då släpptes kråken i
bete och intet fick man hålla vatten
inshängt t.ex. å madar och vattenlåttor
ty skarren skulle börja växa. Obs! Till 11te
maj ålåg "Byamannen" tillse att "gårdes-
gårdarna" hölla hägn den, som brista-
de fick betala, ty "Byamannen" lögde för
frängning å den bristandes vägnar. Vi-
dare hette åttande vecke "Jorspåravecka"
= (jordsätisveckan) ty då skulle potatisen

17.)

ACC. NR. M. 6959: 11.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"sättas" = (utplanteras.) Medan bog och tydor
 av reget i 8.de vecka "så djupt, som
 8de vecke regn går i jorden, så djupt
 går midsommarskotta och den var
 ligen fruktad av lätt förskäliga
 7de veckan började kl. 19. på natten
 till den 18de maj, som heter Erik och var
 en bemärkelsedag. Läs å sid 6. i opp-
 ringarna! Obs! den 20.de maj heter Caro-
 lina och var betydelsefull så tillvida,
 att den "dän skulle liksom så. Så barde en
 flicka, med långt hår hängande ut
 ryggen, "Sia fjärfekroken," desto längre
 hår flickan bar, desto längre lin. 7de ve-
 ke "het" Kornveckan för det ser-
 diga kornet skulle då utas, "Sj jora
 snäyde sej's skelävet skulde kuller-
 duvan." Detta var kornveckan. Obs! "jor-

den anärjde sig." S. v. s. var spindelväv här
och tvärs över åkern. Sagoberättaren (min
faders bästa kornmärke var när den
"Påa jorden och utsädeskornet i säcken
lufade lika." Far körde eller bar ut en säck
"Säakorn" på åkern tog en hand full korn
och en hand full jord och lukade på
den samtidigt; lukade den lika, så på-
de han; men lukade jord och korn ej
lika, så bar han in säcken i "Säakoa"
och såd, "Ja dröjer än må kornsådden
ett par dagar jora blir litet varma-
re." — 6.te vecke inföll kb. 19. på matten
till den 25.te maj. Sen veckan hette "Löst-
veckan." Så borde inget sås. "Gjättvee-
ke regn var som efter på jorden," ty det
kom "Löst" (ogräs) istället att växa. —
5.te vecke inföll matten till 1.te juni kb. 19.

I den veckan skulle det "Ivåradiga" kornet utsås fast det gagnades intet nyt-
 bet i våra orker. Med den sådden
 ansågs vårsådden slut. och Iragkrä-
 ken släpptes ut på bete, så tog man ty-
 dor av oxarna, när man förmunda
 av dem vid orhågegrunden, ty så högt
 som oxen slickade sig i aktern när han
 blev fri, så högt körn på hästen "Sven
 tog tydor av Vakteln". Lat han mycket
 köra sitt krassande läte, så blev det
 rikligt med skörden, ty dessa fåglar
 sade då, "Meck, meck, på meck." Nu "Nattsha-
 an tog man och tydor rörande linet.
 Surrade han länge åt gängen, så sa-
 des att han "Spann långa nœkar" så
 blev det långt präktigt lin. men korna
 surr betydde motsattseu. 4de vecke

Flädermus

14.)

ACC. N:R. M. 6959: 14

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ingick natten till den 8de juni kl. 12. I den
veckan "rök" blommade enbusken. Så lek-
te Bratnen; och då gällde det na-
ga att tillse att de utsläppta djuren dy-
ren ej fingo "sammarjuka" (= Urik-
blandad i blod (= "Pissa blod") då laga
djuren. Om ett djur fick den sjukdom-
men, var ett opelbart medel häva in i dy-
rets gap en liten gul "Fröa" (= liten gul fröda)
Obs! Det är ett arviktigt i 1000 fall beprövat
medel. - 3^{je} vecke ingick kl. 12. natten till
15de juni. "Andre vecke ingick natten till
22de juni kl. 12. och "Ene-vecke" natten till
den 29de juni kl. 12. Om dessa veckor hade
fäderna inget av vikt att berätta. Efter
"Ene-veckes" slut skulle s.k. "Gamla messam-
mar varit och veckoräkningen lag slut."